

Europejski Zielony Ład – na drodze do neutralności klimatycznej UE

Zuzanna Nowak

Ogłoszenie przez szefową Komisji Europejskiej (KE) Ursulę von der Leyen Europejskiego Zielonego Ładu nastąpiło bezpośrednio przed wybuchem pandemii COVID-19. Jednak spowodowany nią globalny kryzys nie tylko nie wpłynął na zamierzenia KE, ale nadał dodatkowe znaczenie i impet europejskiej transformacji klimatycznej. Rok 2021 będzie więc dla KE czasem przejścia od precyzowania planów do podejmowania ambitnych działań. Ich powodzenie będzie zależęć od uwzględnienia interesów wszystkich państw członkowskich, także tych, dla których realizacja EZŁ w krótkim terminie stanowi wyzwanie.

W grudniu 2019 r., niedługo po objęciu funkcji przewodniczącej KE, Ursula von der Leyen przedstawiła nową strategię rozwoju Europy pod nazwą Europejski Zielony Ład (EZŁ). Jest to inicjatywa polityczna służąca osiągnięciu neutralności klimatycznej przez europejską gospodarkę do 2050 r. Ma także na celu zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów, zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń oraz ochronę różnorodności biologicznej na kontynencie przy jednoczesnym zapewnieniu sprawiedliwości społecznej. W odróżnieniu od innych strategii energetycznych, np. Unii Energetycznej, oraz wcześniejszych celów klimatycznych, np. tzw. 20-20-20, EZŁ charakteryzuje się podejściem całościowym. Zgodnie z towarzyszącą EZŁ mapą drogową po dokonaniu przeglądu i dostosowaniu europejskiej legislacji zostaną wdrożone nowe ramy prawne i wytyczne.

Rok 2020 – budowanie strategii mimo pandemii. Większość prac nad EZŁ miała rozpocząć się w 2020 r., jednak plan działań KE został skorygowany w kwietniu ub.r. z powodu pandemii COVID-19. Rewizja uwzględniła priorytet zarządzania kryzysowego i podkreśliła konieczność przyspieszenia transformacji ekologicznej Unii w związku z możliwą recesją.

Działania uznane za kluczowe dla EZŁ i mające wpływ na odbudowę europejskiej gospodarki po pandemii realizowano zgodnie z początkowym planem. W efekcie do najważniejszych osiągnięć KE w 2020 r. należy przyjęty w grudniu ub.r. Plan w zakresie celów klimatycznych do

2030 r. oraz publikacja propozycji europejskiego prawa o klimacie. Towarzyszyła im inicjatywa Europejski pakt na rzecz klimatu, powstała w odpowiedzi na „zielony aktywizm”, której celem jest zaangażowanie w działania EZŁ społeczności i obywateli. W proponowanych w ub. r. dokumentach KE starała się uwzględnić doświadczenia kryzysu pandemicznego. Jest to widoczne m.in. w strategii „fala renowacji” dotyczącej budownictwa (którego reforma może pobudzić gospodarkę i zmniejszyć jej emisyjność) oraz w [strategii „od pola do stołu”](#) mającej na celu zmianę systemu żywnościowego i produkcji rolnej w UE. Równocześnie KE szybko zareagowała na zmiany zachodzące na rynku energii. Np. zamiast planowanej strategii inteligentnej integracji sektorowej (uwzględniającej różne nośniki energii, rodzaje infrastruktury i sektory konsumpcji) zaproponowała dwa odrębne dokumenty – strategię dotyczącą integracji systemu energetycznego oraz [strategię wodorową](#). Wśród dokumentów opublikowanych w 2020 r. przez KE są także m.in. strategie dotyczące mobilności, bioróżnorodności, chemikaliów oraz energii z morskich źródeł odnawialnych. KE zagwarantowała także niezbędne środki do realizacji EZŁ – [w zatwierdzonym w grudniu ub.r. planie odbudowy dla Europy](#), składającym się z budżetu UE na lata 2021–2027 i instrumentu Przyszłe Pokolenie UE (w tym Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji) o wartości 1,8 bln euro, uwzględniono, że aż 30% środków będzie wykorzystanych na walkę ze zmianą klimatu.

BIULETYN PISM

Wśród działań odroczonech przez KE do 2021 r. znalazło się m.in. opracowanie nowej strategii UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu i nowej strategii leśnej UE. Wynika to z faktu, że działania te są częścią przygotowań do przełożonej na koniec 2021 r. 26. Konferencji Stron Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (COP26). Wydłużyły się także prace nad odnowioną strategią zrównoważonego finansowania, która zostanie przyjęta dopiero w pierwszej połowie br.

Rok 2021 – działania prawodawcze z COP26 w tle. W programie prac na 2021 r. priorytetem KE jest rewizja unijnego prawodawstwa w zakresie klimatu i energii oraz szereg inicjatyw ustawodawczych. Do końca pierwszego półrocza KE ma m.in. przedstawić plany reformy systemu handlu emisjami (ETS) oraz [utworzenia mechanizmu dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂](#) (CBAM). Zmianie służącej realizacji założeń EZŁ mają ulec także liczne dyrektywy, w tym dotycząca wykorzystania odnawialnych źródeł energii, poprawy efektywności energetycznej, a także trzeci pakiet energetyczny i różne rozporządzenia energetyczne. By podkreślić wagę EZŁ jako strategii rozwoju całej UE, kolejne pakiety legislacyjne KE w 2021 r. będą dotyczyły gospodarki o obiegu zamkniętym, bioróżnorodności i środowiska oraz mobilności.

Pierwsza połowa 2021 r. upłynie przede wszystkim pod znakiem trudnych rozmów na temat europejskiego prawa klimatycznego między KE, Parlamentem Europejskim (PE) i państwami członkowskimi w Radzie UE. Jako pośredni krok do osiągnięcia neutralności klimatycznej w 2050 r. KE zaproponowała, by UE zredukowała emisje gazów cieplarnianych o co najmniej 55% do 2030 r. w stosunku do poziomu z 1990 r. Po długich negocjacjach przystąpiła na to w grudniu ub.r. Rada Europejska, ale stanowisko PE jest ambitniejsze i za cel stawia 60-procentową redukcję emisji. Inne – wspierane przez PE – istotne aspekty planowanego prawa klimatycznego, takie jak zniesienie dopłat do paliw kopalnych, ustalenie budżetu gazów cieplarnianych czy dostęp organizacji pozarządowych i obywateli do wymiaru sprawiedliwości przed sądami UE w sprawach dotyczących środowiska, wzbudzają wiele kontrowersji wewnątrz Rady, co będzie rzutować na przebieg negocjacji między instytucjami UE. Ambicją portugalskiej prezydencji jest doprowadzenie do zatwierdzenia prawa klimatycznego przed końcem czerwca. Po uzgodnieniu ram prawnych i formalnych zobowiązań prezydencja chce rozpocząć prace nad kolejnymi propozycjami legislacyjnymi KE. Wówczas na

znaczeniu zyska też zewnętrzny wymiar europejskiej polityki klimatycznej związany z intensyfikacją przygotowań do COP26, która odbędzie się w dniach 1–12 listopada w Glasgow.

Wnioski i perspektywy. Mimo utrudnień KE zdołała stworzyć w 2020 r. podstawy koncepcyjne i finansowe systemowych zmian w ramach EZŁ. Przyznanie bezprecedensowych środków finansowych na rzecz ochrony klimatu zapowiada ambitniejsze niż dotychczas podejście KE do realizacji założeń EZŁ, bliskie stanowisku PE. Tym dążeniom sprzyja postawa obywateli UE, spośród których aż 93% postrzega zmiany klimatyczne jako poważny problem (według badań Eurobarometru), a podobna większość uważa, że rządy państw członkowskich powinny zintensyfikować działania na rzecz klimatu. Unijna idea przywództwa dającego przykład zobowiązuje KE do ciągłego zwiększania ambicji w zakresie ochrony klimatu, zwłaszcza w kontekście ogłoszenia przez Chiny, Japonię, Koreę Południową i Stany Zjednoczone planów osiągnięcia neutralności klimatycznej, a także konkurowania o miano globalnego lidera transformacji klimatycznej.

Ostatecznie jednak sukces EZŁ będzie zależał od pogodzenia bardzo różnych strategii klimatycznych i energetycznych członków UE oraz ich stanowisk negocjacyjnych. W państwach Unii konieczna będzie mobilizacja administracji oraz środowisk eksperckich, by nadążyć za działaniami legislacyjnymi KE. Dekarbonizacyjne plany KE i wielu państw UE powinny iść w parze z zasadami sprawiedliwości i solidarności transformacji energetycznej. Dlatego tak istotne są warunkowe zachęty ekonomiczne dla tych gospodarek, które w krótkim terminie traktują EZŁ jako trudne wyzwanie dla niektórych gałęzi ich przemysłu oraz bezpieczeństwa socjalnego obywateli.

Polska może stać się głównym beneficjentem europejskich programów wsparcia i otrzymać w najbliższych latach do 250 mld zł na transformację energetyczną i klimatyczną. Oznacza to m.in., że inwestycje proklimatyczne mogą stać się siłą napędzającą odbudowę gospodarki po pandemii. Przyznanie unijnych funduszy zależne jednak będzie od uwiarygodnienia polskiego planu zielonej transformacji poprzez [przygotowanie Krajowego Planu Odbudowy](#). Jego powstanie wymaga jednak zbudowania konsensusu w sprawie klimatu oraz podjęcia w przyszłości efektywnego wdrażania decyzji kierunkowych (m.in. odnośnie do rozwoju miks energetycznego i sposobów osiągnięcia neutralności klimatycznej).